חול הדק לא חיישינן חול הגס חיישינן אבק דרכים חיישינן תיבנא ועביד בזגא חיישינן לא עביד בזגא לא חיישינן חיטי וכל דמינייהו חיישינן שערי וכל דמינייהו [א]חיישינן [ב]כל מיני קטניות אין בהם משום ריסוקי אברים לבר מן רוביא חימצי אין בו משום ריסוק אברים חפצי יש בו משום ריסוק אברים כללא דמלתא כל מידי דמשריק אין בו משום ריסוק אברים לא משריק יש בו משום ריסוק אברים דבוק רב אשי שרי אמימר אסר בחד גפא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר אמר לך היכי ניקום ומאן דשרי אמר לך אפשר דניקום אעיקבי דגפי ואיכא דאמרי בתרי גפי כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בחד גפא מאן דשרי אמר לך אפשר דפרח בחד גפא ומאן דאסר כיון דבהאי לא מצי פרח בהאי נמי לא מצי פרח והילכתא ^אבתרי גפי אסיר בחד גפא שרי: נשתברו רוב צלעותיה: תנו רבנן ^באלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן אמר זעירי ^גומחציין כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ^דובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין רבי יוחנן אמר ^הבין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין אמר רב ^ונעקרה צלע וחוליא עמה טרפה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת מהו אמר להו גיסטרא קאמריתו והא רב נמי גיסטרא קאמר כי קאמר רב צלע בלא חוליא והא צלע וחוליא קאמר ^זצלע וחצי חוליא מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי ואמר להו גיסטרא קאמריתו והאמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין אמר לך התם זה שלא כנגד זה הכא זה כנגד זה והאמר רבי יוחנן ברוב שני צדדין וברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה התם בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא אי הכי היינו דרב לא שמיע להו דרב וליבעו מיניה כדרב סברי [ג]ליבעי מיניה חדא דפריש לן תרתי דאי בעינן מיניה חדא הניחא אי אמר לן טרפה כל שכן תרתי אי אמר לן כשרה אכתי תרתי קא מיבעיא לן אי הכי השתא נמי דקא בעי מיניה תרתי הניחא אי אמר להו כשרה כל שכן חדא ואי אמר להו טרפה אכתי חדא מיבעיא להו סברי אם כן מירתח קא רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא והא קא אמרי ליה ולא רתח כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו היינו ריתחיה [ד]אמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגולת שנחכסה ברובה ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נעקרה צלע מעיקרה טרפה ורמינהו

כמה

חול הדק לא חיישינן. דמישתריק ואינו נכנס לעולם: **חול הגס.** אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם: **אבק דרכים.** גם הוא נכנס ונעשה קשה: **תיבנא.** אישתרי"ם בלע"ז. תבן של חטים ושעורים: **בזגא.** חבילה: **חיטי וכל דמינייהו.** כגון שיפון שהוא קשה חיישינן אם נפל עליהם: **כל מיני קטנים.** לא חיישינן משום דמישתרקי מהדדי ואינם נכנסים יחד: **רוביא.** תלתן: **חימצי.** פישל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים: **חיפצי.** צידרו"ש ואינן עגולין ולא מישתרקי: **כל דמישריק.** מחליק זה מזה ואינן נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבט: **דבוק.** גלו"ד בלע"ז וטחין אותו בכף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ: **בחד גפא.** שלא נדבק אלא [א]בגף אחת ופורח בשניה: **היכי ניקום.** במה יהא יכול להקים ולישא את עצמו הלכך כשנופל נחבט בנפילה [ב]גמורה: **אעיקבי דגפא.** במקלת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפיים והוא ראש הכנף מקום שחותכין הכנף מן האווז: **בתרי גפי אסור.** אלא אם כן עמד והלך. כתוב בהלכות גדולות כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמיתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשין ולי נראה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב (דברים יז) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטעמים וכל הבקיאין בדבר כי היכי דנימטייה שיבא מכשולא: כ"ב צלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: ה"ג **או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן**[ג]: **ומחציין כלפי שדרה.** ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחציין כלפי שדרה לפי ששם חיותה ולא מחציה ולצד החזה: **בר זכאי.** לא ידענא מנו: **נעקרו ברוב צד אחד.** כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בנשתברו לא מיטרפא אלא בי"ב דהיינו רוב שני צדדין: **וחוליא עמה.** ואפילו החוט קיים: **אמרי ליה.** בעו מיניה נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה[ד] וחוליא קיימת מהו: **גיסטרא קאמריתו.** בתמיה. בהמה שנפסקה באמצעיתה אתם שואלים הא נבלה נמי היא כדאמר בפ"ק (לעיל דף כא.): **והא רב נמי גיסטרא קאמר.** דכיון דנעקר צלע וחוליא עמה הרי צלע שכנגדו נשמטת [ה]ונפלה וקרי לה רב טרפה: **וחצי חוליא.** והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: **מכלל דרב כהנא ורב אסי.** צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעו מיניה דאי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו בעו תרתי אלא ודאי צלע בלא חוליא קבעו מיניה: **ואמר להו.** איהו עלה גיסטרא קאמריתו דאפילו נבלה נמי הויא בתמיה: [ה]**ואמר עולא וכו'.** אלמא רובו בעינן למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה: **ולרבי יוחנן.** דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לצד הזנב ואלו לצד האליה אי אפשר דלא הוי אמצעית זה כנגד זה ואפילו הכי בעיא רובא למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מיקריא נבלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב צלע וכולה חוליא קאמר ואינהו בעו מיניה צלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמצעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב צלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך צלע בלא חוליא קבעו ליה וקאמר להו עלה גיסטרא קאמריתו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: **בוכנא ואסיתא.** כלומר צלע וקצת חוליא ורבי יוחנן צלע בלא חוליא: **אי הכי.** דרב כהנא ורב אסי צלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב [ו]הא שמעינן ליה דבחדא נמי טריף ומאי תיבעי להו בתרתי: [ו]**אסיתא.** חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: **וליבעו מיניה** [ז]**כרב.** בחדא דהא חדא אכתי לא קאמר להו ותרתי קבעו מיניה: **סברי אם כן מירתח קא רתח.** מתהדורי דרב מלינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא ריתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי בעינן בתרתי מהדר לן בריתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מיבעיא לכו אבל אי בעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בתרתי כשרה לא מהדר לן בריתחא למימר השתא בתרתי כשרה דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתין דבתרתי טרפה: **והא.** בעו מיניה בתרתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה צלע וחוליא עמה ואוקימנא חצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו בריתחא דנפשוט מינה לעקירת חדא: **כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו.** בתמיה היינו ריתחיה דהכי קאמר להו הא לא איבעי לכו למיבעי דנבלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: **מעיקרה.** אפילו בלא אסיתא: **נחכסה.** מינגיר"א ולא נפחתה:

כמה

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים כו'. אית ספרים דגרסי כתר הכי חמצי אין בהם משום ריסוק אברים חפצי יש בהם משום ריסוק אברים וכן [ח]לגרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית [ו]וי"ל דקטנית מיירי בדברים דקים כמו עדשים ואורז ודוחן: **והא** רב נמי גיסטרא קאמר. מעיקרא הוה אתי ליה דרב שפיר דדלמא לא [ט] חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דידיה נמי נבלה היא: **אי** הכי היינו דרב. לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ודידהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר [י]מרב הוה להו למפשט דהא עדיפא מדרב: **סברי** מרתח רתח. אבל אי בעו מיניה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח כמה שבאים להחמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף ל:) אין מתיישב כמו בכאן גבי הא דבעי מיניה לוי מרבי כזית למחר כמון לרבי יהודה מאי: **נעקרה** צלע טרפה. פירש בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר [ח]רבי זכאי ומרבי יוחנן:

אילימא

מסורת הש"ס

א) גי' מהר"ם ש"ף לא חיישינן, ב) [גי' הערוך ערך חפץ ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבר מחימצי וחפצי וכן כתב בערך חוף ד'], ג) [זבחים ל:], ד) [לעיל מב:], ה) [צ"ל והאמר], ו) דבור זה שייך קודם ד"ה א"ה, ז) [עי' רש"י יבמות סב. ד"ה חימצי], ח) גי' תוס' בגמ' עולא בר ר' זכאי אומר. רש"ל.

◆

מוסף רש"י

נעקרה צלע מעיקרה. אע"ג דתנן במתניתין נשתברו רוב צלעותיה, דוקא נשתברו התם בעינן רובא, אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן, טרפה (לעיל מב:). וגולגולת שנחכסה. שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחכסה טרפה. נחכסה, דמינגייר"א בלע"ז (שם). ובשר החופה את רוב הכרס. זהו קרום עב שקורין מנפ"ל כשפותחין את הבהמה ומותחין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה, והא דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס, מפני שמיעוט הכרס נתון בתוך צלעות החזה והסמוך ודיכו מכוסה בבשר. כרס, פנצ"א לנדה בלא בית הכוסות והמסס ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס אע"ג דכי משערת להביא קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים, לא משערינן אלא במה שכנגד הכרס ואם מקרע רובא דההוא טרפה, ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש (לעיל נ:) רוב החלוה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס, דא"כ מה אתא שמואל לאשמועינן, ואיהו מפרש למתניתין כמילתא אחריתי (שם).

◆

שיטה מקובצת

א] שלא נדבק אלא כנף אחת ופורח בשניה: ב] הלכך כשנופל נחבט בנפילה גרידא הס"ד: ג] ה"ג או י"א מכאן ואחת מכאן ורוב צלעות קטנות הסמוכות לצד האליה לא חשיב הס"ד: ד] נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה מכאן וחוליא קיימת מהו: ה] הרי צלע שכנגדו נשמטת ונבלה וקרי: ו] היינו דרב ושמעי' ליה דבחדא: ז] וליבעו מיניה כדרב בחדא דהא חדא אכתי לא קמא להו ותרתי קבעו מיניה: ח] וכן גרסת הקונט': ט] דדילמא לא חשיבא הא דרב גיסטרא אבל: י] כלומר מדרב הוה להו למפשט:

עין משפט נר מצוה

קנד א מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעיף ח:

קנה ב ג מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

קנו ד מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ג:

קנז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:

קנח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

◆

לעזי רש"י

אישתרי"ם [אישטריי"ם]. קש (בעיקר המשמש למרבץ הבהמות).

פישל"ש [פישיל"ש]. אפונות.

צידרו"ש [צידריי"ש]. חמצות.

גלו"ד. דבק חזק.

מינגיר"א [דימצייד"א]. הבול, מעוך.

◆

רבינו גרשום

דלא משריק: דבוקה אמימר אסר. כלומר עוף שאוחזין אותו בדבק חוששין משום ריסוק אברים: בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אגפא אחריתי ולא משריק נפשיה: כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי: אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) [ושתים] צלעות הן שיש בהן מוח ושתים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר היכא אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה: נעקרו ברוב צד אחד כלומר [א] אפילו שבע שנשתברו אין טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיסטרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה דהיא כגיסטרא: מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה וזו היא שנשברה הצלע וחולייתא קיימת והא עולא בר זכאי א' [ב] נשתברו ברוב שני צדדין כלומר דאינה טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין: הכא זה כנגד זה כלומר צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה דגיסטרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (השבורות) [העקורות]. [ו] בוכנא בלא אסיתא כלומר שבורות שלא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו דרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מיכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב צלע וחוליא אם טרפה אם לאו: סברי ליבעו מיניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי'. דאי בעינן מיניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן דחדא [נמין] טרפה כי בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחכסה לשון נשברה: כמה חסרון בשדרה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו
והגולגולת זהו רוב מניינו:

א) נ"ל אפי' לא נעקרו רק שבה טרפה נשתברו אין טרפה וכו'. ב) נראה דצ"ל בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד כלומר דאינה טרפה עד שיעקרו ברוב צד אחד.